

İnsanı manen yücelten güzel ahlâkî huylardan biri de tevâzudur. Kelime manası “alçak gönüllü olmak” demek olan tevâzu, ahlâkî bir kavram olarak, insanın hakkı kabul edip ona boyun eğmesi, insanlar arasındaki mevkii ne olursa olsun hiç kimseye karşı kibirli ve gururlu olmaması” demektir. Tevâzu sahibi kimselere “mütevâzi insan” denir. Tevâzunun azlığı kibir, aşırılığı ise zillettir. Yüce Allah, Hz. Peygamber (s.a.s.)’e hitaben

وَاخْفِضْ

جَنَاحَكَ

لِمَنِ

اتَّبَعَكَ

مِنَ

الْمُؤْمِنِينَ

“Sana uyan mü’minlere alçak

gönüllü davran!” [\[1\]](#)

وَاخْفِضْ

جَنَاحَكَ

لِلْمُؤْمِنِينَ

“Mü’minlere şefkat ve tevâzu kanadını

indir” [\[2\]](#) buyurarak O’ndan inanan kullarına karşı mütevâzi

davranmasını istemiştir. Aslında bu emir, sadece Hz. Peygamber (s.a.s.)’e değil, bilakis

O’nun şahsında bütün mü’minlere de verilmiş, onların kendi

aralarında birbirlerine karşı aynı şekilde şefkatli, merhametli ve tevâzu sahibi olmaları

emredilmiştir. Zira mü’minlerin birbirlerine şefkat ve merhamet göstermeleri,

birbirlerine karşı mütevâzi olmaları din kardeşliği hukukunun gerektirdiği bir

görevdir. Cenâb-ı Hakk’ın sevdiği ve razı olduğu iyi bir mü’min,

Mâide suresi 54. ayetinde açıklanmış gibi

يَآاَيُّهَا

الَّذِينَ

اَمَنُوا

مَنْ

يَرْتَدَّ

مِنْكُمْ

عَنْدِينِهِ

فَسَوْفَ

يَأْتِى

اللهُ

بِقَوْمٍ

يُحِبُّهُمْ

وَيُحِبُّونَهُ

اَذِلَّةٍ

عَلَى

الْمُؤْمِنِينَ

اَعِزَّةٍ

عَلَى
الْكَافِرِينَ “Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönirse bilsin ki, Allah yakında öyle bir toplum getirir ki, O onları sever, onlar da O’nu severler. O toplum mü’minlere karşı alçak gönüllü, Allah’tan gelen gerçekleri örtbas edenlere karşı, onurlu ve şiddetlidirler. … ”[3] Din kardeşlerine karşı alçak gönüllü ve merhametli, kâfirlere karşı ise güçlü ve onurlu davranan mü’mindir. Tevâzu sahipleri Kur’an’da,
وَعِبَادُ
الرَّحْمَنِ
الَّذِينَ
يَمْشُونَ
عَلَى
اْلاَرْضِ
هَو.ْنًا
وَاِذَا
خَاطَبَهُمُ
الْجَاهِلُونَ قَالُوا
سَلاَمًا “Rahmanın has kulları, onlar yeryüzünde alçak gönüllü olarak yürürler ve ne zaman kötü niyetli dar kafalı kimseler, kendilerine laf atacak olsa, sadece “Selam!” derler geçerler.” [4] ifadeleriyle övülmektedir. Yine bir ayette Lokman (a.s.)’ın, وَلاَ
تُصَعِّرْ
خَدَّكَ
لِلنَّاسِ
وَلاَ تَمْشِ
فِى
اْلاَرْضِ
مَرَحًا
اِن.َّ اللهَ
لاَ يُحِبُّ
كُلَّ
مُخْتَالٍ
فَخُورٍ “Kibirlenerek halka surat asma ve yeryüzünde çalımlı ça-lımlı yürüme. Şüphe yok ki Allah, kibirlenip övünenlerin hiçbirini sevmez.”[5] sözleriyle oğluna mütevâzi olmayı tavsiye ettiği bildirilmektedir. Bir hadis-i şerifte ise إِن اللَّه
أَوحَى
إِليَّ أَنْ
تَو.اضَعُوا
حتى لا
يَفْخَرَ
أَحَدٌ عَلى
أَحدٍ ، ولا

يَبغِيَ
أَحَدٌ على
أَحَدٍ “Allah Teâlâ bana: ‘O kadar mütevâzi olun ki, kimse kimseye böbürlenmesin; kimse kimseye zulmetmesin’ diye bildirdi.”[6] buyrularak, mü’minlerin birbirlerine kar¡ mütevâzi olmaları, kibirlenerek haksızlık etmekten sakınmaları tavsiye edilmektedir. Mütevâzi insan Hakk’ı tanıyıp, O’na itaat eden, kullarına da şefkat ve merhamet gösteren kimsedir. Bu nedenle o, başkalarına haksızlık edemez, kötülük yapamaz. Tevâzudan nasibi olmayan bir kişi ise, içinde bulunduğu bu vahim durum sebebiyle kötülük işlemeye ve başkalarına zulmetmeye müsaittir. Mü’minler mütevâzi insanlardır. Onlar ayette ifade edildiği gibi yeryüzünde tevazu içinde yürürler, kimseye tepeden bakmaz, gurur ve kibire kapılarak büyüklük taslamazlar. Hangi mevki ve makamda bulunursa bulunsun, sosyal ve ekonomik durumu ne olursa olsun, bütün insanlara daima alçak gönüllü davranırlar. Bu nedenle mütevâzi insanlar toplumda itibar gören, değer verilen, sevilip sayılan kimselerdir. Zira Allah Teâlâ, kendi rızası için tevâzu gösteren kimseleri, hem kendi katında hem de insanların yanında manen yüksek bir mevkiye yüceltir. Nitekim bir hadis-i şerifte şöyle buyrulur: مَنْيَتَوَاضَعُللّهِسُبْحَانَهُدَرَجَةًيَرْفَعْهُاللّهُ بِهِدَرَجَةً “Allah rızası için alçak gönüllü olanı Allah yüceltir.”[7] Kur’an bize Allah yanında en değerli olan kimsenin, اِنَّاَكْرَمَكُمْعِنْدَ اللهِاَتْقَيكُمْاِنَّ اللهَعَلِيمٌخَبِيرٌ “Şüphesiz Allah katında şerefli ve itibarlı olanınız, yaşantısını, yolunu, yordamını Allah’ın kitabıyla bulmaya çalışanlarınızdır. Çünkü Allah, herşeyi bilendir, herşeyden haberdar olandır.”[8] Bildiriyor. Hâl böyleyken bir kimsenin mal, mülk, servet, soy-sop, mevki-makam gibi dünyalık bir takım imkanlara sahip olmaktan dolayı üstünük iddia etmeye, başkalarını küçümsemeye ve kibirlenmeye hiçbir hakkı bulunmamaktadır. Tevâzunun zıddı olan kibir ise; kişinin, kendini beğenmişlik duygusuna kapılması, büyüklenmesi ve başkalarını küçük görererek kendini onlardan üstün saymasıdır. Kibir, kişinin insanlar arasındaki itibarını zedeleyen, Allah’ın sevgisinden ve rahmetinden uzaklaştıran kötü bir huydur. Kibirli insana “mütekebbir” denir. Hz. Peygamber (s.a.s.), kibri şöyle tarif etmiştir: اَلْكِبْرُبَطْرُ

الْحَقِّ
وَغَمْطُ
النّاسِ “Kibir, hakikati inkâr
etmek ve insanları küçük görmeçük”[9] Kibir, Őeytanın en
önemli özelliğidir. Őeytan, Allah Teâlâ’nın kesin emrine rağmen
kibrinden dolayı Hz. Âdem’e secde etmemiŐ, bu tavrı onun Cenâb-ı
Hakk’n huzurundan kovularak lanetlenmesine neden olmuŐtur.[10] Kibir, aynı zamanda
Hz. Peygamber (s.a.s.)’e karşı çıkan müŐrikler de dahil olmak üzere
tüm inkârcıların, isyankârların ve zalimlerin de ortak özelliğidir. Yine kibir,
pek çok günahın iŐlenmesinin ana sebeplerindedir. Zira kibir, dinimizin yasakladđı
birçok kötü duyguyu ve çirkin davranıŐı da beraberinde getirir.
Tevâzu ise, Yüce Allah’n sevdiği nebevî bir ahlâk
لاَ
تَمُدَّنَّ
عَيْنَيْكَ
اِلَى مَا
مَتَّعْنَا
بِهِ
اَزْوَاجًا
مِنْهُمْ
وَلاَ
تَحْزَنْ
عَلَيْهِمْ
وَاخْفِضْ
جَنَاحَكَ
لِلْمُؤْمِن
ينَ “O halde Allah’tan gelen gerçekleri örtbas
eden bir takım kimselere, verdiğimiz dünyevî zenginliklerden yana
gözünü çevirme ve sana inanmıyorlar diye, onlar için
üzüme; fakat mü’minlere kol kanat ger, onları koru.”[11]
وَاخْفِضْ
جَنَاحَكَ
لِمَنِ
اتَّبَعَكَ
مِنَ
الْمُؤْمِنِ
ينَ “Seni izleyen, tabi olan mü’minlere, kol kanat ger.”
[12] ve Rahmân’n has kulları olan mü’minlerin üstün
niteliklerindedir. وَعِبَادُ
الرَّحْمَنِ
الَّذِينَ
يَمْشُونَ
عَلَى
اْلاَرْضِ
هَوْنًا
وَاِذَا
خَاطَبَهُمُ
الْجَاهِلُو

06;#1614; #1602;#1614;#1575;#1604;#1615;#1608;#1575;
#1587;#1614;#1604;#1575;#1614;#1605;#1611;#1575; “Rahmanın has kulları,
onlar yeryüzünde alçak gönüllü olarak yürürler ve
ne zaman kötü niyetli dar kafalı kimseler, kendilerine laf atacak olsa, sadece
“Selam!” derler geçerler.”[13] Kibirleşmek, büyüklük
taslamak dinimizde yasaklanmıştır. Kur’an’da Kârûn’un durumu
misal verilerek kibirlenenlerin Allah tarafından cezalandırılacağı bildirilmektedir.
#1575;#1616;#1606;#1617;#1614;
#1602;#1614;#1575;#1585;#1615;#1608;#1606;#1614;
#1603;#1614;#1575;#1606;#1614; #1605;#1616;#1606;#1618;
#1602;#1614;#1608;#1618;#1605;#1616;
#1605;#1615;#1608;#1587;#1614;#1609;
#1601;#1614;#1576;#1614;#1594;#1614;#1609;
#1593;#1614;#1604;#1614;#1610;#1618;#1607;#1616;#1605;#1618;
#1608;#1614;#1575;#1614;#1578;#1614;#1610;#1618;#1606;#1614;#1575;#16
07;#1615; #1605;#1616;#1606;#1614;
#1575;#1604;#1618;#1603;#1615;#1606;#1615;#1608;#1586;#1616;
#1605;#1614;#1575; #1575;#1616;#1606;#1617;#1614;
#1605;#1614;#1601;#1614;#1575;#1578;#1616;#1581;#1614;#1607;#1615;
#1604;#1614;#1578;#1614;#1606;#1615;#1608;#1569;#1615;
#1576;#1616;#1575;#1604;#1618;#1593;#1615;#1589;#1618;#1576;#1614;#15
77;#1616; #1575;#1615;#1608;#1604;#1616;#1609;
#1575;#1604;#1618;#1602;#1615;#1608;#1617;#1614;#1577;#1616;
#1575;#1616;#1584;#1618; #1602;#1614;#1575;#1604;#1614;
#1604;#1614;#1607;#1615;
#1602;#1614;#1608;#1618;#1605;#1615;#1607;#1615; #1604;#1575;#1614;
#1578;#1614;#1601;#1618;#1585;#1614;#1581;#1618;
#1575;#1616;#1606;#1617;#1614; #1575;#1604;#1604;#1607;#1614;
#1604;#1575;#1614; #1610;#1615;#1581;#1616;#1576;#1617;#1615;
#1575;#1604;#1618;#1601;#1614;#1585;#1616;#1581;#1616;#1610;#1606;#16
14; “Şimdi hesap gününde, bu duruma düşmek istemeyenler bilsinler ki,
şu ünlü Kârûn da Musa’nın kavmindendi. Zenginliğiyle
böbörlenerek toplumuna karşı şımarı da şımarı. Biz kendisine öyle hazineler
vermiştik ki, sadece anahtarlarını taşımak bile bir topluluğa zor gelirdi. Toplumu ona demişti ki,
servetinden dolayı böyle şımarma, Allah şımarıkları sevmez!”[14] Bir başka
ayette ise, #1608;#1614;#1606;#1614;#1575;#1583;#1614;#1609;
#1575;#1614;#1589;#1618;#1581;#1614;#1575;#1576;#1615;
#1575;#1618;#1604;#1575;#1614;#1593;#1618;#1585;#1614;#1575;#1601;#16
16; #1585;#1616;#1580;#1614;#1575;#1604;#1575;#1611;
#1610;#1614;#1593;#1618;#1585;#1616;#1601;#1615;#1608;#1606;#1614;#16
07;#1615;#1605;#1618;
#1576;#1616;#1587;#1616;#1610;#1605;#1614;#1610;#1607;#1615;#1605;#16
18; #1602;#1614;#1575;#1604;#1615;#1608;#1575; #1605;#1614;#1575;
#1575;#1614;#1594;#1618;#1606;#1614;#1609;
#1593;#1614;#1606;#1618;#1603;#1615;#1605;#1618;
#1580;#1614;#1605;#1618;#1593;#1615;#1603;#1615;#1605;#1618;
#1608;#1614;#1605;#1614;#1575;
#1603;#1615;#1606;#1618;#1578;#1615;#1605;#1618;

تَسْتَكْبِرُونَ “Yine A’raftakiler yüzlerindeki işaretlerinden tanıdıkları kimselere şöyle seslenecekler: “Ne sağladı size, mal mülk biriktirmeniz ve büyüklük taslamanız.”.”[15] boş bir kuruntudan ibaret olan kibirlenmenin insana bir şey kazandırmayacağı vurgulanmaktadır. Yine Kur’an’da, وَلاَ تَمْشِ فِى اْلاَرْضِ مَرَحًا اِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ اْلاَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُو.لاً “Yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Çünkü sen yeri asla yaramazsın, boyca da dağlara asla erişemezsin”[16] اِنَّهُ لاَ يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ “O, büyüklük taslayanları hiç sevmez”[17] لِكَيْلاَ تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلاَ تَفْرَحُوا بِمَآ اَتَيكُمْ وَاللهُ لاَ يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ “Bu gerçeği iyi bilin ki, elinizden kaçan iyi ve güzel şeylere üzülmeyesiniz ve elinize geçen iyi ve güzel şeylerle de, boş yere şımarmayasınız. Çünkü Allah, kendini beğenip küstahça davrananları sevmez.”[18] buyrulurak insanlar kibirden sakındırılmaktadır. Bir insanın değerinin ve olgunluğunun ölçüsü tevâzudur. Yani insan tevâzusu ölçüsünde Allah’ın ve kullarının yanında değerli ve itibarlıdır. Kibirli ve gururlu kimseler de ne kadar çok dünyevî imkanlara sahip olurlarsa olsunlar, hem Cenâb-ı Hakk’ın yanında hem de halkın nazarında değersiz ve sevimsizdirler. Kibir ve gurura kapılmak insanın, toplumda itibar kaybetmesine yol açtığı gibi ahirette de Allah’ın rahmetinden mahrum kalmasına ve azaba uğramasına sebep olur. Çünkü kibir ve gurur cehennemliklerin özelliklerindedir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.) قَالَ اللّهُ

تَعالى
اَلْكِبْرِيَاءُ
رِدَائِي،
وَالْعِزُّ
إزَارِي،
فَمَنْ
نَازَعَنِي
شَيْئاً
مِنْهُمَا
عَذَّبْتُهُ
“Allah Teala hazretleri Őouml;yle dedi: "Bouml;youml;klouml;k ridamdır, izzet de izarımdır. Kim bu iki Őeyde benimle niza ederse ona azab veririm.”[19] Allah Resulouml; kibri, insanı cehenneme gouml;touml;ren gouml;nahlar arasında zikretmiŐtir.
وَلا
يَد.ْخُلُ
الْجَنَّةَ
أحَدٌ في
قَلْبِهِ
مِثْقَالُ
حَبَّةٍ مِنْ
خَرْدَلٍ
مِنْ كِبْرٍ
“Kalbinde hardal tanesi kadar kibir bulunan kimse de cennete girmez."لا يَدْخُلُ
الْجَنَّةَ
مَنْ كَانَ في
قَلْبِهِ
مِثْقَالُ
ذَرَّةٍ مِنْ
كِبْرٍ “Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse cennete giremez”[21] hadisiyle kibirli kimselerin döŐecekleri acıklı hali haber vermiŐtir. Kibirlemek İslam ahlâkına uymayan çirkin bir davranıŐ ve manevî bir hastalıktır. Bu sebeple kibir hastalığına yakalanan Möslöman, derhal bundan kurtulmaya çalıŐmalıdır. İnsanın dönnya ve ahiret hayatını periŐan eden kibrin devası ise tevâzudur. Tevâzu sahibi olabilmenin ilk Őartı da insanın nasıl ve neden yaratıldığını bilmesidir. İnsan topraktan yaratılmıŐtır. Tasavvuf erbabına gouml;re toprak tevâzu sembolödör. Nitekim Hz. Mevlana, “Tevâzuda toprak, mösamahada deniz gibi ol” tavsiyesinde bulunmuŐtur. Olgun bir mörsquo;mine Őeytanî bir huy olan kibir asla yakıŐmaz. Çönkö o bilir ki, gerçek bouml;youml;klouml;k sadece azamet sahibi Youml;ce Allah’a mahsustur. Mötevâzi bir mörsquo;min asla başkalarını köçömsemez, kimseye karşı kibir ve gururlu davranmaz. Möslöman, israfa kaçma, kibir ve gurura kapılma endiŐesiyle imkanı mösait olsa bile löks içinde yaŐamaktan ve Őatafattan sakınır, mötevâzi bir hayat sörmeyi tercih eder. Kur’an-ı Kerim’de tevâzu sahibi kimseler, sahip oldukları östön özellikleri sebebiyle möjdelenmiŐlerdir.
وَبَشِّرِ

الْمُخْبِتِينَ

اَلَّذِينَ

اِذَا ذُكِرَ

اللهُ

وَجِلَتْ

قُلُوبُهُمْ

وَالصَّابِرِينَ عَلَى مَا

اَصَابَهُمْ

وَالْمُقِيمِى الصَّلَوةِ

وَمِمَّا

رَزَقْنَاهُمْ

يُنْفِقُونَ

“Ey Muhammed! Tüm iyi yürekli, alçak gönüllü

kimseleri Allah’ın hoşnutluğuyla müjdele. Onlar ki, ne zaman Allah’tan söz edilse kalpleri titrer, başlarına gelen her türlü sıkıntı ve zorluklara karşı dışlerini sıkıp direnirler, namazlarına devamlı ve duyarlıdır. Kendilerine verdiğimiz rızaktan Allah’ın rızasını kazanmak için başkalarına da harcarlar.”[\[22\]](#) Yine Kur’an’a göre, Allah’ın da kendilerini çok sevdiği ve ahirette mutlu olmalarını istediği kulların en belirgin özelliklerinden biri de

يَآاَيُّهَا

الَّذِينَ

اَمَنُوا

مَنْ

يَرْتَدَّ

مِنْكُمْ

عَنْ دِينِهِ

فَسَوْفَ

يَأْتِى

اللهُ

بِقَوْمٍ

يُحِبُّهُمْ

وَيُحِبُّونَهُ اَذِلَّةٍ

عَلَى

الْمُؤْمِنِينَ اَعِزَّةٍ

عَلَى

الْكَافِرِينَ “Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse bilsin ki, Allah yakında öyle bir toplum getirir ki, O onları sever, onlar da O’nu severler. O toplum mürsquo;minlere karşı alçak gönüllü, Allah’tan gelen gerçekleri örtbas edenlere karşı, onurlu ve şiddetlidirler.”[\[23\]](#) Bir hadiste ise;

وَمَا

تَوَاضَعَ

[18] Hadîcîr;d, 57/23 [19] Müslim, Birr 136; Ebu Davud, Libas 29 [20] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, □□Akçağ Yayınları: 15/24. [21] Müslim, İman, 147 [22] Hac, 22/34-35 [23] Mâide, 5/54 [24] Müslim, Birr 69 [25] Tirmizî, Sıfâtü’l-Kıyâme, 39

[İslam ve Hayat, Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)